05-10-2020

शास्त्री I

संस्कृतव्याकरणम् ।
अनिवार्यविषयः ।

धातुरूपाणि

दिवादिगणीयः { दिव् = (क्रीडा))

लकाराः पु॰		एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
लट्	प्र॰ पु॰	दीव्यति	दीव्यतः	दीव्यन्ति
	म॰ पु॰	दीव्यसि	दीव्यथः	दीव्यथ
	उ॰ पु॰	दीव्यामि	दीव्यावः	दीव्यामः
लोट्	प्र॰ पु॰	दीव्यतु	दीव्यताम्	दीव्यन्तु
	म॰ पु॰	दीव्य	दीव्यतम्	दीव्यत
	उ॰ पु॰	दीव्यानि	दीव्याव	दीव्याम
लङ्	प्र॰ पु॰	अदीव्यत्	अदीव्यताम्	अदीव्यन्
	म॰ पु॰	अदीव्यः	अदीव्यतम्	अदीव्यत
	उ॰ पु॰	अदीव्यम्	अदीव्याव	अदीव्याम
विधिलिङ्	प्र॰ पु॰	दीव्येत्	दीव्येताम्	दीव्येयुः
	म॰ पु॰	दीव्येः	दीव्येतम्	दीव्येत
	उ॰ पु॰	दीव्येयम्	दीव्येव	दीव्येम
लृट्	प्र॰ पु॰	देविष्यति	देविष्यतः	देविष्यन्ति
	म॰ पु॰	देविष्यसि	देविष्यथः	देविष्यथ
	उ॰ पु॰	देविष्यामि	देविष्यावः	देविष्यामः

05-10-2020

डॉ॰ निर्मल कुमार झा (स॰ प्राचार्य)
रा॰ उ॰ सं॰ महावि॰ सुखसेना, पूर्णियाँ

साहित्यम्　　शास्त्री　　05-10-2020

छन्दविचार:

प्रश्न: → छन्दनिर्णयं कुरुत प्रदत्ते श्लोके ।

" मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकाया,
　　निष्कम्पचामरशिखा निभृतोर्ध्वकर्णाः ।
आत्मोद्धतैरपि रजोभिरलङ्घनीया,
　　धावन्त्यमी मृगजवाक्षमयेव रथ्याः ॥ "

उत्तरम् → प्रथमचरणे श्लोकस्य (पद्यस्य) यगणादि निर्णयः →

मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकाया
S S I　S I I　I S I　I S I　S S　।
तगण, भगण, जगण, जगण, गुरु, गुरु　।

प्रस्तुतस्य पद्यस्य प्रत्येके पादे चतुर्विंशति अक्षराः सन्ति । अस्मिन् पद्ये शक्वरी छन्दस्य भेदः वसन्ततिलका छन्दः अस्ति । तल्लक्षणमस्ति →

"उक्तावसन्ततिलका तभजा जगौगः ।"

पद्यस्य अन्येषु चरणेषु तगणादि क्रमः उपर्युक्तानुसारेणास्ति

05-10-2020

डॉ० निर्मल कुमार झा (स० प्राचार्य)
रा० उ० सं० महावि० सुखसेना, पूर्णियाँ

संस्कृतसामान्यम् । उपशास्त्री I 05-10-2020

अनिवार्यप्रथमपत्रम् संस्कृतानुवादः ।

दिनांक 04-10-2020 को दिए गए हिन्दीवाक्यों का संस्कृतानुवाद ।

"पृथक् विनानानाभिः तृतीयान्यतरस्याम् ।"

1. श्रमेण, श्रमात्, श्रमं विना विद्या न भवति ।
2. श्रमेण विना भोजनमपि दुष्प्राप्यं भवति ।
3. परिवारे, समाजे, राष्ट्रे, सर्वत्र श्रमस्य महत्त्वं दृश्यते ।
4. श्रमेण विना न विद्या भवति न च धनं भवति ।
5. छात्रजीवने श्रमस्याधिकं महत्त्वं वर्तते ।
6. जीवने कल्याणेच्छुकाः शैशवावस्थया एव श्रमं कुर्युः ।
7. कथितमस्ति यत् उद्यमेनैव कार्याणि सिद्ध्यन्ति, न तु मनोरथैः । सुप्तस्य सिंहस्य मुखे मृगाः न प्रविशन्ति ।

"उद्यमेन हि सिद्ध्यन्ति कार्याणि न मनोरथैः,
न हि सुप्तस्य सिंहस्य प्रविशन्ति मुखे मृगाः ।"

8. तात्पर्यमस्ति यत् सिंहसदृशः शक्तिशाली पशुरपि परिश्रमं करोति ।
9. श्रमं कृत्वा दशरथ मांझी पर्वतं छित्वा मार्गम् अनिर्मयत् ।
10. अद्य भवान् परिश्रमं करिष्यति तर्हि निश्चयेन एव फलं प्राप्स्यति ।

05-10-2020

डॉ० निर्मल कुमार झा (स० प्राचार्यः)
रा० उ० सं० महावि० सुखसेना, पूर्णियाँ